

BRASSAI SÁMUEL ALSÓ-SZT.-MIHÁLYFALVI PAP LEVELEI

SEBES PÁL TOROCZKÓI ISK. IGAZGATÓHOZ. 1830—1836.*)

I.

Tiszt. Rector Ur!

Ugy-é hogy igaz az, hogy a' szárnyas Hangyának a' gyalog Hangya még csak nem — is Sogor? de e' muljék most. Nékem egy nagy de bizodalmas kérésem van az Urhoz — melyet ha akar tellyesíthet, de még se tellyesítte — pedig egy rendből ki tölt volna — így ütközik egyben a' Theologia a' Filozofiával, látom az utolsó nem praeponderál — midőn az elsőnek se lön semmi Résultátuma. — Nem ír meg nékem, hogy lehet venni 12 pár Sing-vasat — talán attólfélt, hogy Creditre fogom kérni, bizony inkább vetemedném nagyra, mint sem valakitől valamit kérjek, adni szeretem s' benne gyönyörűségem találok ha valakinek valamit adhatok s' valamit máson segíthetek — de hogy kérjek, elkívánom kerülni. Azt sem ír meg, mi új darabjai vagynak? A' minap közölte vala velem a' Tudományos Gyűjtemény egy darabját — ugyan akartam hogy láthattam — végig olvastam futva; de vágyódásom nem lön kielégítve. Ha tehetségem engedné esztendőnként 50 Aranyat elvesztegetnék könyvre; de így a' mint vagyok, tsak avakell meg elégednem a' mit másoktól kaphatok. Láttam vala két darab bé kötött Írás könyörgéseit in 4tő, küldje le nékem az egyik darabot — s midőn azt vissza' küldöm a' másikat — semmi hibát nem ejtek benne — e' se nem pénz se nem vas. — Legyenek jó egészségben! tisztelet mellett kívánja

a T. Rector Ur

19. febr. 1830. in Vico Scti-Michaëlis.

alázatossa

Brassai m. p.

*) Brassai Sámuel, dr. Brassai nagytudósunk édes atyja, elébb toroczkó-szent-györgyi, utóbb alsó-szent-mihályfalvi pap írta e leveleket a toroczkói isk. igazgatóhoz Sebes Pálhoz, Sebes Pál ministeri tanácsos atyjához. Mint írójukra és ama korra nézve jellemzőket örömet adjuk közre.

II.

2-da Aprilis 1830.
in Villa Sancti-Michaëlis.

Tiszt. Rector Ur!

Joságát köszönöm, vissza' éltem vele, mert akaratom szerént még a' mult héten vissza' nem küldhettem — nem; mert Levél nélkül nem akartam haza adni — Levelet pedig írni nem tudtam; mert ágyban kinlodo beteg voltam, fel támbáskodván meg íram Levelem s' a könyvel együtt fel küldés végett egyben pakolám. — Ha még élek, nem mondom hogy még egyszer el — nem kérem — hanem haza kerülván az 1-ső darab küldgye le nékem, hogy fussam végig azt is; mert bizonyosan abban van a' mit ebben meg nem találtam.

Az Ur meg akar szünni az olvasással — nem csodálkoznám, ha módja nem volna — de lévén 's még is a' — ezer egy éjszakát — meg nem szerezni — hát az alázatosság óráit látta-é? már ki jött 5 darabja még hátra vagy 3 darab. Hát a' Döbrönteí Abécés és olvasó könyveit látta-é? Csak ugyan ha a' Deák oskolák fenn állanak, szeretném meg érni, ha valaki egy arraszolgáló Abécés könyvet írna, melyből a' gyermek előre Declinalni Comp. és Conjun-gálni meg tanolna — ezzel azt lehetne meg nyerni, hogy akár-meltyik tanuló 2 Esztendő meg nyerne 's annyival hamarább Togátus lehetne. Ez ugyan ma tsak képzelődés ábrándozás — de szerencsé-sen ki lehetne vinni. Így cselekedtenek a' Németek a' Diák Nyelvre-nézve — Basedow, Campe — halhatatlanságra méltó Tudosok. — Hát mostis a' pesti Ujsággal tart-é? A' Pethe ur Ujságát senki sem viteti-é a' völgyben? En most erre törekedem, ha jártathatása elsülne, lévén különben modom a' pestit meg olvasni — meg olvashatom ugyan a' kolosvárit is; de még is szeretném ha nekünk is meg volna kivált a' Társalkodoért. — Nem győz a' hátam többet — feleséggemmel együtt — tiszteljük s azt kívánjuk: Légyenek jo egésségben. — Tisztelet mellett vagyok még-is

igaz jo akaroja

Brassai m. p.

III.

in Villa Sancti Michaëlis.
5-a Aprilis 830.

Kedves Rector Ur!

Ugy-é hogy vette hiba nélkül a' le küldött Ms. — 's a' Kolozsvárra szollo Levelem is elküldötte? Meg lehetett volna talán innen is a' héten el-küldeni, de ezen az uton hamarébb el-mehetőnek gondoltam.

A' Hervay Sirhalmi meg vagyon-é? Az Urnak lévén módja, ha meg szünnik szerezni, mert tsak így lehet boldogulni, hátra marad, pedig tsak ne kívánja magát a' pipa Collectorok Compániájába bé

avatni. — Esmertem egy Embert a' ki az esztendőök folyását azzal mérte, hogy minden esztendőben egyel szaparította pipája számát — hát ha a' mit ezékre adott, könyvekre adta volna — mely nagy boldogságot fundálhatott volna! Az életet ha lehet M. országgá kell változtatni törekedni — ebben a' valóságos Filozofusi élet. Szívjunk a' mennyit tsak lehet a' szép 's jó könyvekből és fordítsuk a' magunk 's ember Társaink boldogítására — nem kell fel venni azok háládatlanságát. Igyekezzünk a' beteg Lelkek gyógyításán — 's könyörögjünk Istennek azok gyógyulásáért. — Térítsük meg a' tévelygőket, nem mondom bolondokat — mert oh mely sajnállásra méltok az ilyen teremtesek. Ha nékem modom lett volna a' miolta itt vagyok 300 aranyat elvesztegettem volna könyvekre — melyeknek nevét a'ki kívánná mind pennájára elé mondanám, sokszor tsak solhajtással tehettek eleget vágyódásomnak 's képzelődéseimnek, 's ezen kell meg nyugodnom, mert másképen nem lehet — Nemis hittem hogy vágyódásomnak eleget ne tehessek — de meg tsala reménységem.

Ha ma Ferenczi*) élne 's az Ahitatosság oráit kezébe adnám még egyszer örömében megiffiadna — ezt modja lévén szerezzé meg — inkább a' mennyivel ezt meg szerezheti a' Lavocatokat Annyi Árért adja másnak — ugy is talán majd ki adodván a' Conversations Lexicon 12 darabban — ebben mindent egy csomóban fel fog találni. A' német ki adásnak Árra kötve 25 f. ezüstben — oh mely jó szível meg venném ha modom volna benne — de tsak mástól kölcsönzők égy-égy darabot 's így esmerkedhetem vele; de így is áldom az Isteni gondviselést — hogy van alkalmasságom belőlle meríteni. Hát Esp. Ur mit dolgozik? mit olvas? szeretném vagy három darab könyvet ha meg olvasna — 's ha nékem meg volnának fel küldeni eitem mulasztván, hát ha még az Arany válóné aszszonya maga épségében volna mely szép könyvekkel (esmervén izlését) esmerkedtetném meg! Örömben ki ugrana bőréből — mert olyan könyvek — melyek a' legnagyobb tilalomban voltak tsak nem szabadon olvastatnak. Az Urnak kötelessége szerint minden Esztendőben elkell mondani a' nevelés serkentésire egy egy Tanítást, ezt pedig, hogy nagyobb Solemnitással eshetnék, mindenkor a' szt.-mihály napi Communio dél esti oráján kéne meg tenni mint a' Szászoknál van é szokásban esztendőben kétszer Tavaszszal és őszszel — de azt kérdem hát: a' Sombori prédikatioit 3 darabban meg szerezte-é — ezt én tsak az Urnak írom, mert másoktól iryelném talán — ebben van a' Nevelésről 3 prédikatio — meg érdemli az egész könyv a meg vételt — a' Nevelésről a' 2-dik kötetben szoll. Hitesse el magával, hogy ezek oly szép popularis prédikatiok — érett észszel lévén dolgozva, hogy azoknál Magyar Nyelven ma szebbek nemtaláltatnak — azonban rövidék, nem hosszak — Németül is van Wisernek 3 darab ív 8-0 melyeket ő Bécsben mondogatott II. Josef császár parancsolatjából — mind a' Nevelésről.

Midön Irásom elkezdtem, nem gondoltam hogy ennyire me-

*) Torockói pap.

nyek de látom igaz: *Idea unius Excitat - Ideam alterius* — meg engedjen — de nem álhatom, hogy a' világ háládatlanságáért könyvgyűlölő akar lenni. Imádkozzunk inkább az olyan Emberekért kiknek Lelkek beteg — a' mások rágalmazása ne tántoritson el a' felséges czéltól — a' kedvetlenséget édesitse meg a' holtakkal való hív Társalkodás 's szorosan egyesített barátság. Hát a' Bonnetot 3 darabban látta-é? ezeket is meg venni gyönyörűség, de meg nem szerezni vétek. — Az Urnak vagynak olyas Baráti a' kiktől ha nem sajnálja fáradságát szedhetne össze populáris prédikációkat — 's ha ezt véghez vivén ezt is meg láthatnám, meg köszönöm én — nékem van az eszemben már sokakat látván németben, de nem vagyok alkalmas a' le írásra — el-vagyok gyengülve, ha engem nem szenvedtetek volna annyit — talán én sem estem volna úgy meg — ilyen populáris prédikációk a' Salzmann prédikációi — én azokhoz hasonlót még nem láttam többet. Légyenek jó egészségben! Tisztelet mellett kívánja az Úr

alázatossa

Brassai m. p.

SZABÓ JÓZSEF DEBRECZENI JÓLTEVŐNK EMLÉKE.

I.

Szabó József, debreczeni polgár, ki folyó évi jan. 12 én halálozott el, összes vagyonát, mely mintegy harmincezer forintnyi értékre tehető, az unitárius egyháznak hagyta.

1826-ban született Szabolcsmegyében, Ibrány községben, ref. szüléktől. Atyja Szabó Mihály, ibrányi, később eöri ref. lelkész volt, anyja pedig Székely Klára, az egykori híres, debreczeni ref. főénekesvezér, Székelynek a leánya. Elemi iskolát végzett Ibrányban, majd a debreczeni ref. collegiumban tanult négy gymn. osztályt, mely után az iskolát odahagyva, a kereskedői pályára lépett. Előbb Debreczenben, majd Szathmáron, Kassán és Nagyváradon s végül Kolozsvárt és Budapesten volt alkalmazásban. Az 50-es években visszatért Debreczenbe, hol üzletet nyit és idővel szorgalma és kitartása által szép vagyonra tesz szert.

Ezelőtt husz évvel a ref. egyháztól megválva, Kolozsvárt az unitárius vallásra tért, a melynek mindvégig híve marad s meleg érdeklődést tanúsít ügyei iránt. Folyóiratunknak egyik legbuzgóbb olvasója és az egyházi illetéket minden évben a legpontosabban fizeti. S végül vagyonát unitárius egyházi célra hagyományozta. Végrendeletében megemlékezett több debreczeni jótékony intézetről is, melyeknek összesen ezerkétszáz forintot hagyott. Ibrányban meg még életében ajándékozott volt 10 hold földet oly célból, hogy annak jövedelméből az ev. ref. szegényeknek karácson szombatján kenyereket osszanak ki.

A nemes jóltevő emlékére itt közöljük még a felette mondott beszédet.

II.

Téli éj borult a tájra, leszállt az enyészet örök éjszakája. *Az* enyészető lehelet szele fuvalt s egy élet az élők sorából kiszakított!... Mély megindulással állunk e koporsónál mi, a kik a távolból eljöttünk tisztességet tenni, a végső tiszteletet annak a férfúnak